

КЛАСИФІКАЦІЯ РИЗИКІВ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА

©Ясінська А.І., Партин Т.І., 2011

У системі управління витратами господарської діяльності підприємства основними завданнями контролю є досягнення стратегічних цілей та ефективне виконання поточних завдань, шляхом виявлення відхилень і недоліків, а також зниження рівня втрат, щоб фактичні результати якнайбільше відповідали очікуваням. Але для досягнення запланованих результатів потрібно зважати на чинники зовнішнього і внутрішнього середовища, які впливають на підприємство. Невизначеність зовнішнього середовища і спричинений нею економічний ризик впливає на структуру системи управління підприємства загалом та на окремі її елементи і взаємозв'язки між ними. Тому важливим є розроблення такої системи управління, яка б за непередбачуваних умов та виникнення ризиків виконувала свої функції і завдання, а також мінімізувала негативні наслідки господарської діяльності. Ефективність та якість управління діяльністю підприємства значною мірою залежить від того, наскільки враховується фактор економічного ризику, його ступінь та попередження або шляхи зниження [1, с. 16-17]. Класифікацію ризиків в системі управління витратами підприємства наведено у табл. 1.

Таблиця 1

Класифікація ризиків в управлінні витратами підприємства

Класифікаційні ознаки	Види ризиків
За причиною виникнення	-ризики внутрішньо властиві процесам, пов'язаним з витратами; - ризики, викликані непрофесійністю дій; - ризики, викликані природними силами.
За можливістю контролювати	- неконтрольовані; - помірно контрольовані; - висококонтрольовані; - повністю контрольовані.
За доцільністю виконувати рішення, пов'язане з певними ризиками	- виправдані; - не виправдані.
За часом існування	- постійні; - сезонні; - разові.
За суттю впливу	- стимулюючі; - стримуючі; - руйнівні.
За тенденцією зміни	- зростаючі; - спадаючі; - хаотичні; - стабільні.
За наслідками, що можуть бути спричинені ризиками	- сприятливі; - стабілізаційні; - кризоутворюючі.
За епіцентром виникнення ризику	- власні; - сторонні.
За можливістю виникнення	- малоімовірні; - середнього рівня ймовірності; - високоімовірні.

Залежно від причин виникнення ризику поділяють на ті, які спричинені: непрофесійністю дій, природними силами, а також ризики внутрішньо властиві конкретним процесам, пов'язаним з витратами. Неконтрольовані – ризики, на які підприємство не може впливати жодним чином; помірно контрольовані – ризики, на які підприємство може впливати тільки незначним чином;

висококонтрольовані – ризики, на які підприємство може суттєво впливати; повністю контрольовані – ризики, на які підприємство може впливати повною мірою і без особливих зусиль.

Виправдані – ризики, на які підприємство добровільно й обґрунтовано погоджується з метою отримання певних вигод, або коли підприємство немає іншого вибору. Невиправдані – ризики, на які підприємство добровільно погоджується без обґрунтування або без відповідної потреби при наявності вигідних альтернатив.

Постійні – ризики, які характерні для певної діяльності і ніколи не зникають. Сезонні – ризики, які характерні для певних часових періодів, пов'язаних з діяльністю підприємства. Разові – ризики, які, зазвичай, виникають одноразово при здійсненні певних подій, пов'язаних з підприємством.

Стимулюючі ризики пов'язані з ситуацією, коли неприйняття оптимального рішення щодо конкретних витрат може призвести до втрати майбутніх вигод або погіршення поточного стану певного об'єкта. Стримуючі ризики запобігають прийняттю і реалізації необдуманого або поспішного рішення щодо здійснення певних витрат. Руйнівні ризики – це ризики, які призводять до втрати управлінським персоналом здатності приймати і реалізовувати оптимальні рішення щодо здійснення конкретних витрат.

Зростаючі – ризики, які з часом постійно підвищуються, спадаючі – знижуються, хаотичні – без чіткого напрямку динаміки, стабільні – ризики, які залишаються майже на тому ж рівні.

Сприятливі – ризики, які сприяють активному акумулюванню зусиль підприємства, що призводить до ефективного розвитку підприємства. Стабілізаційні – ризики, які стимулюють оптимізацію залучення і використання ресурсів і тим самим дають можливість стабілізувати діяльність підприємства. Кризоутворюючі – ризики, які призводять до розбалансування діяльності підприємства і до розвитку кризових процесів на ньому.

Власні – ризики, які виникають внаслідок дій або бездіяльності на підприємстві. Сторонні – ризики, які виникають внаслідок дій або бездіяльності суб'єктів, що не підконтрольні підприємству.

Малоймовірні – ризики, які виникають досить рідко і лише при збігу численних чинників. Середнього рівня ймовірності – ризики, які виникають час від часу внаслідок циклічності процесів, пов'язаних з діяльністю підприємства та розвитком світової й української економіки. Високоймовірні – ризики, які виникають часто при здійсненні операційної діяльності підприємства.

Способи зменшення ризиків, пов'язаних з системним управлінням витратами підприємства, доцільно поділяти на: запобіжні (формування резерву виробничих потужностей та запасів, розроблення та укладання чітких договорів із постачальниками з передбаченням санкцій за їхнє невиконання тощо); поточні (здійснення контролю якості продукції, контролю якості матеріальних ресурсів, контролю за використанням робочого часу та за виконанням виробничого плану, контролю технічного стану обладнання та устаткування, контролю технологічного та виробничого процесів тощо); антикризові (виставлення судових позовів до контрагентів, що порушили умови договорів і не реагують на претензії підприємства, реорганізація підприємства зі скороченням чисельності працівників тощо).

Щоб сформувавши ефективну систему управління витратами підприємства потрібно зважити на основні види ризиків та причини їхнього виникнення. Це дасть змогу менеджерам обрати оптимальні методи та інструменти зниження або уникнення ризиків, для забезпечення стабільності та стійкості підприємства, а також досягти найефективнішого результату. Зміни ринкових умов господарської діяльності зумовлюють потребу в удосконаленні виробничого процесу для підвищення його ефективності. Виробничий процес, як відокремлена підсистема діяльності підприємства, орієнтується на задоволення попиту споживачів шляхом виготовлення конкурентоспроможної продукції.

І.Кузьмін О.Є. Управління ризиками в інноваційній діяльності / О.Є. Кузьмін, Н.Ю. Подольчак, Н.І. Подольчак. – Львів: Вид. НУ —ЛП”, 2009. – 176с. 2.Партич Г.О., Ясінська А.І. Системно-орієнтоване управління витратами промислового підприємства: монографія / Г.О. Партич, А.І. Ясінська. – Л.: ЗУКЦ, ПП НВФ —Еарп”, 2011. – 200с.